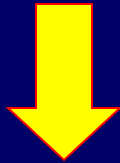

Lapas uzbūve un funkcijas

1. Lapa izmanto oglekļa dioksīdu un ūdeni
2. Lapa satur hlorofilu un uztver gaismu
3. Fotosintēzē izdalās skābeklis
4. Fotosintēzes galaprodukts ir ogļhidrāts, kurš pārvietojas uz tā patēriņa un uzkrāšanas vietām augā
5. Lapai ir pielāgojumi, kas nodrošina gāzu un ūdens maiņu

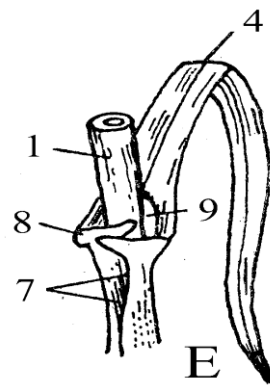
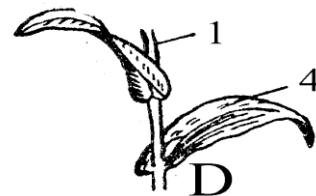
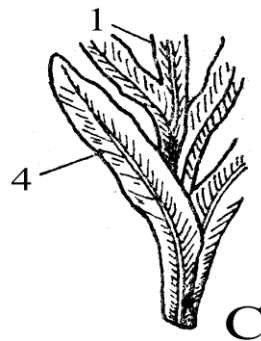
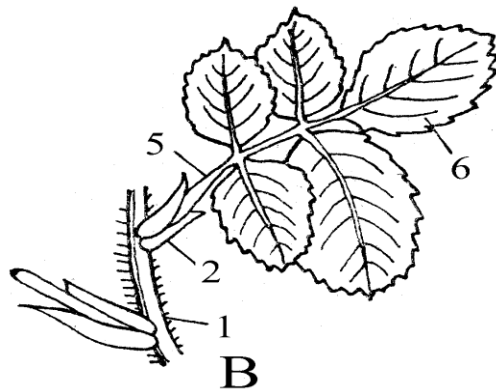
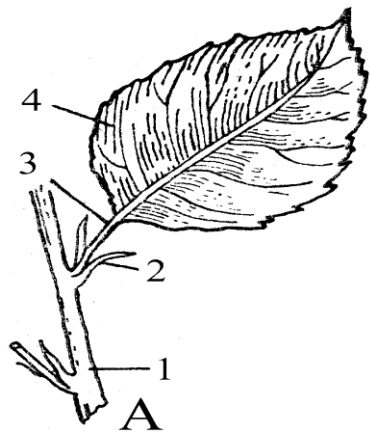
Divdīgļlapju lapas audu uzbūve un funkcijas

Audi	Uzbūve	Funkcijas
Augšējā un apakšējā epiderma	<p>Viens šūnu slānis. Bezkrāsainas saplacinātas šūnas. Ārējie šūnapvalki klāti ar kutikulu - vaskveida apsarmi.</p> <p>Satur atvārsnītes, kuru skaits mezofītiem parasti ir lielāks apakšējā epidermā. Starp atvārsnītes slēdzējšūnām izveidojusies sprauga, caur kuru notiek gāzu un ūdens maiņa.</p>	<p>Aizsargfunkcija. Kutīns ir ūdensnecaurlaidīgs un aizsargā augus no izžūšanas un fitopatogēniem.</p> <p>Atvārsnītes nodrošina augu kontaktus ar vidi. Atvārsnīšu atvērumu regulē slēdzējšūnas - specializētas epidermas šūnas, kas satur hloroplastus.</p>
Zedeņu parenhīma (mezofils)	Stabveida šūnas, kuras izkārtotas blīvi un satur daudz hloroplastu plānā citoplazmas slānī.	Audi, kuros notiek fotosintēze. Hloroplasti var mainīt savu stāvokli attiecībā pret gaismu.
Čauganā parenhīma (mezofils)	Neregulāras formas šūnas, starp kurām lielas starpšūnu telpas. Čauganā parenhīma nesatur daudz hloroplastu.	Audi, kuros notiek fotosintēze, tomēr galvenā funkcija ir transpirācija un gāzu maiņa caur elpošanas dobumiem. Tajā var uzkrāties ciete.
Vadaudi	Tīklveida struktūra - lapu dzislojums, kas sastāv no koksnes un lūksnes.	Pa koksnes vadaudiem līdz lapai nokļūst ūdens minerālvielu šķīdumi. Pa lūksni no lapas tiek aiztransportēti fotosintēzes produkti - galvenokārt saharozes šķīdums. Pateicoties dzislojumam nodrošina lapas plātnes stingrību.

Galvenās funkcijas

1. Fotosintēze
2. Gāzu maiņa
3. Transpirācija

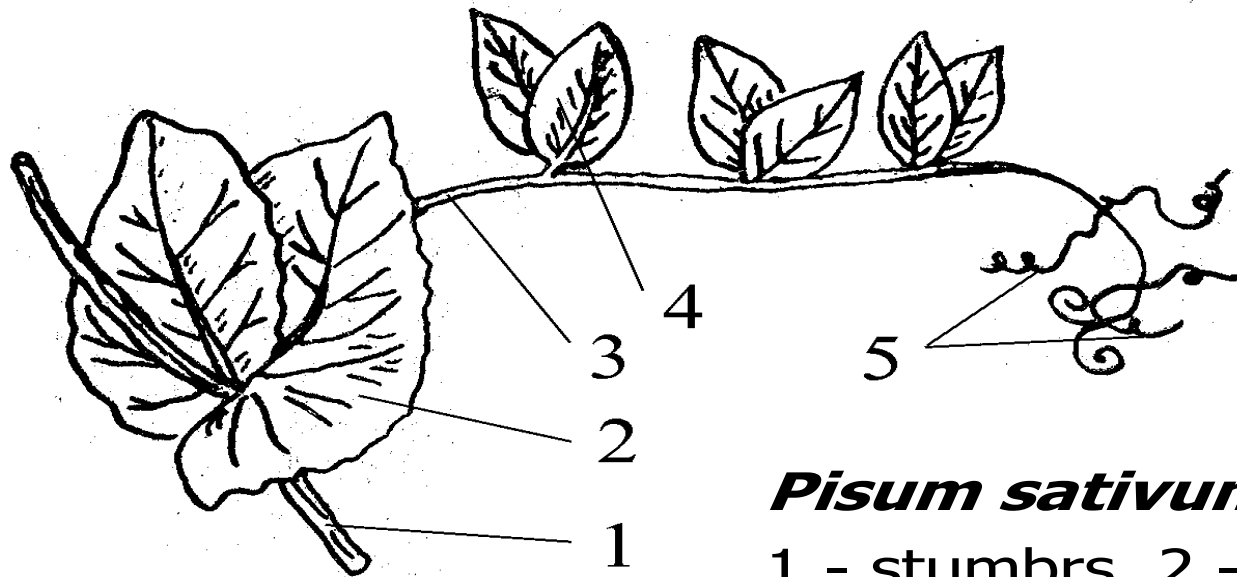
Lapu tipi

A, B - kātainas lapas ar pielapēm (A - vienkārša lapa ābelei, B - salikta lapa mežrozei), C - nolaidena lapa (rudzupuķe), D - sēdoša lapa (naudulis), E - lapa ar maksti (mieži).

1 - stumbrs, 2 - pielapes, 3 - lapas kāts, 4 - lapas plātne, 5 - lapas galvenais kāts (saliktām lapām), 6 - lapiņa, 7 - maksts, 8 - austiņa, 9 - mēlīte.

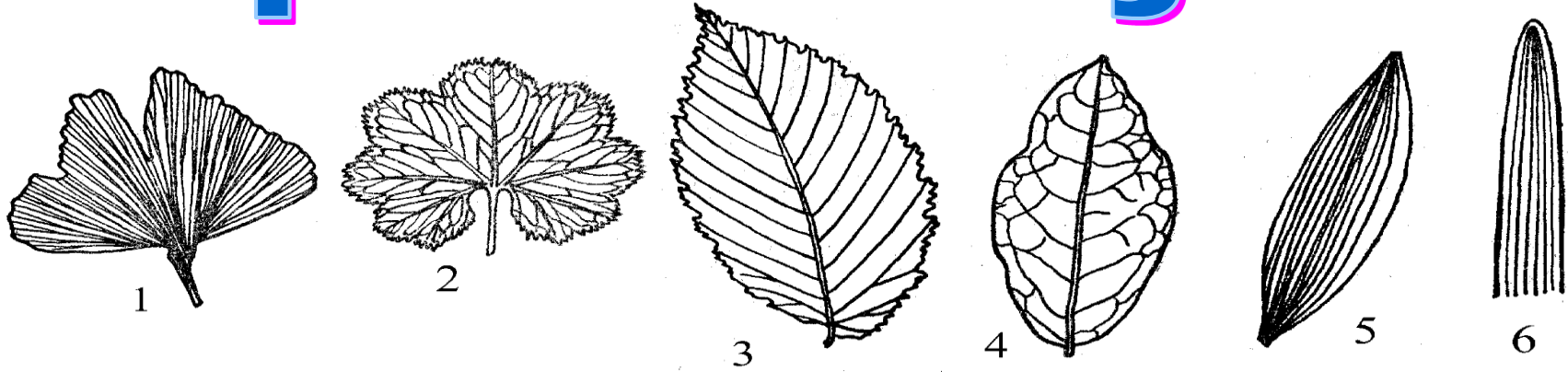
Sējas zirņa vasas uzbūve

***Pisum sativum* vasas uzbūve:**

1 - stumbrs, 2 - pielapes,
3 - galvenais kāts, 4 - lapiņas, 5 -
vītes.

Lapu dzīslrojums

Dzīslrojums ir lapas dzīslu sistēma, kas veidojas no dzīslas sakārtotas paralēlās dzīslas (3 - *Polygonum glabrum*, 4 - *Urtica dioica*, 5 - *Alchemilla vulgaris*). Sīkākās sāndzīslas (2 - *Alchemilla vulgaris*), sīkākās sāndzīslas (2 - *Alchemilla vulgaris*).

- 1 - dihotoms, 2 - starains, 3 - valējs plūksnains, 4 - slēgts plūksnains, 5 - lokveida, 6 - paralēls.

Lapu daudzveidība

Vienkāršas lapas

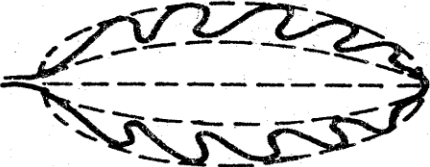

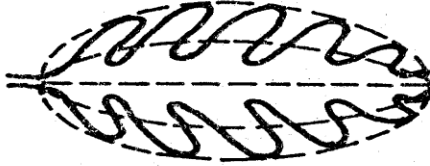

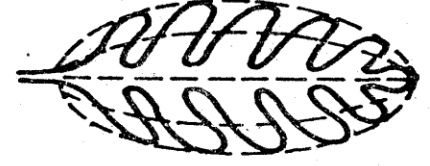
Raksturīga viena lapas plātne

Saliktas lapas

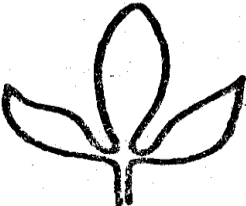
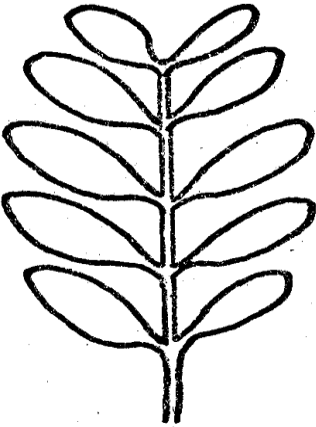
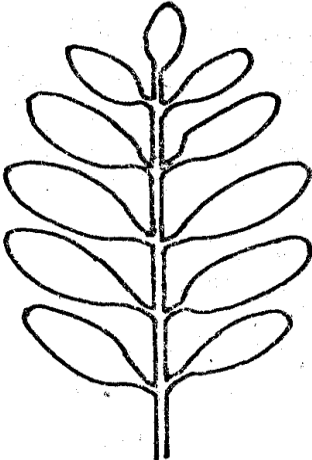
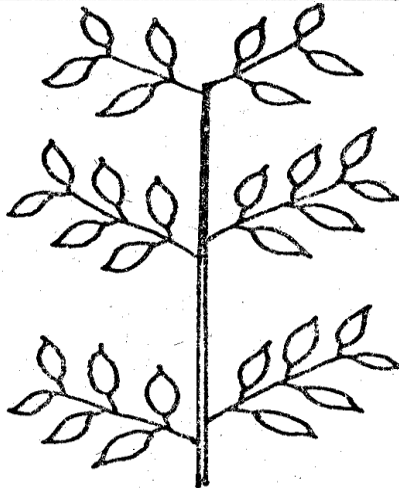
Pie lapas kāta atrodas divas, trīs vai vairākas patstāvīgas lapiņas

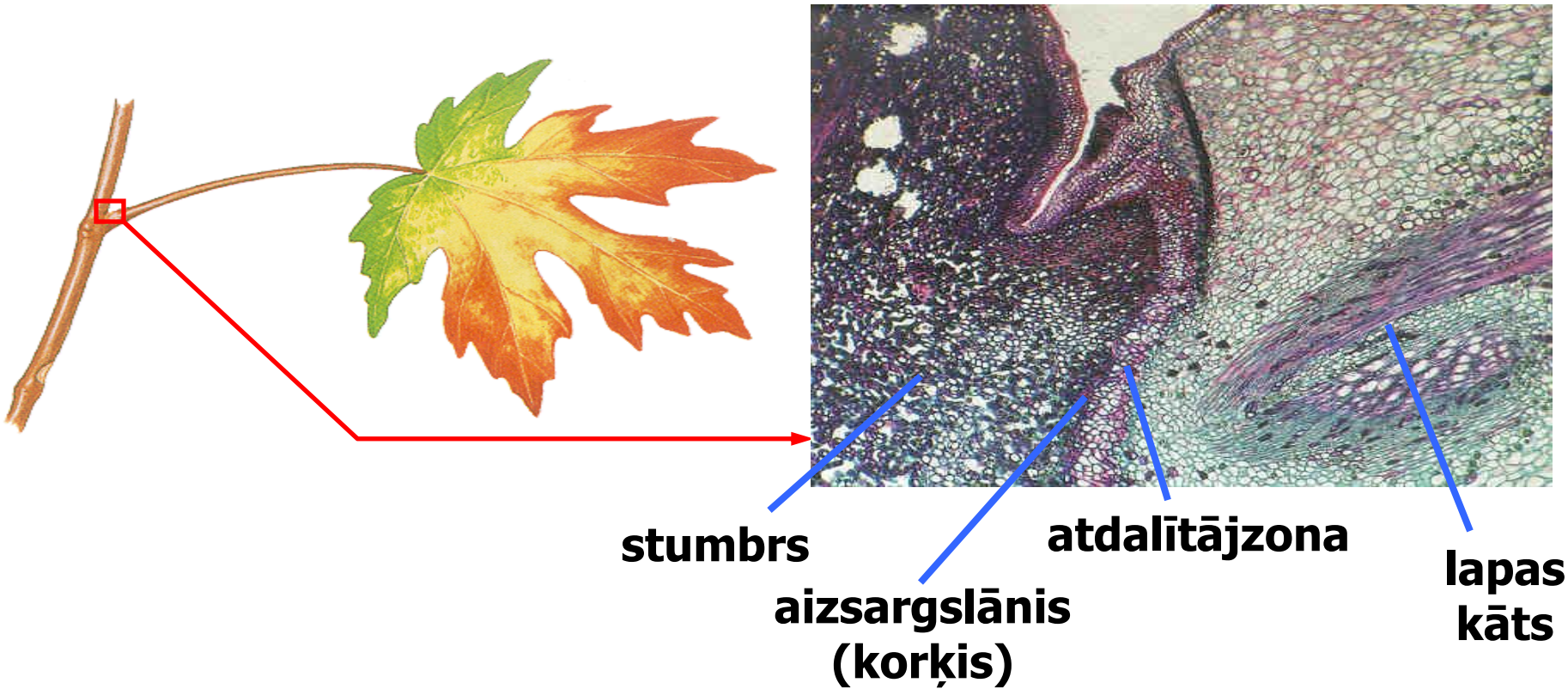
Vienkāršo lapu klasifikācija pēc lapas plātnes izgriezuma

	trīsstaraini	piecstaraini	plūksnaini
daivaina (seklāk par lapas plātnes pusi)			
šķelta (dziļāk par lapas plātnes pusi)			
dalīta (līdz pamatam vai galvenajai dzīslai)			

Salikto lapu klasifikācija pēc lapiņu novietojuma

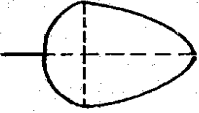
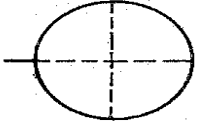
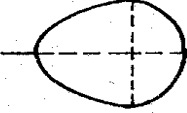
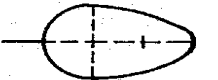

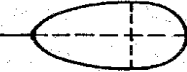
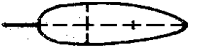
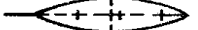
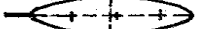
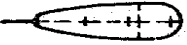
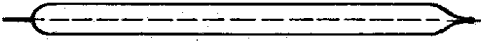
trīsstaraini salikta	pāra plūksnaini salikta	nepāra plūksnaini salikta	divkārt plūksnaini salikta
			
piecstaraini salikta			

Lapas atdalītājzonas veidošanās

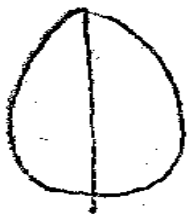

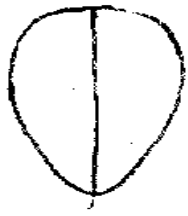
Veselu vienkāršo lapu klasifikācija pēc lapas plātnes formas

		lapas plātnes platākā daļa atrodas		
		tuvāk pamatam	vidusdaļā	tuvāk galotnei
lapas plātnes garums vienāds ar platumu vai tikai nedaudz lielāks par to		 plati olveidīga	 apaļa	 otrādi plati olveidīga
	1.5 - 2 reizes	 olveidīga	 ovāla	 otrādi olveidīga
	3 - 4 reizes	 šauri olveidīga	 lancetiska iegarena	 otrādi šauri olveidīga
vairāk nekā 5 reizes	 lineāra			

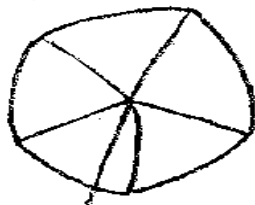
Lapas plātnes forma

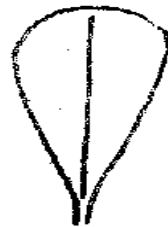
olveidīga

otrādi
olveidīga

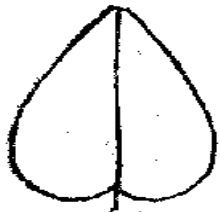
vairog-
veidīga

lāpst-
veidīga

adat-
veidīga

sirdsveidīga

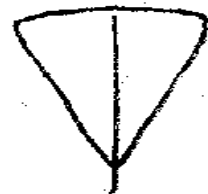
nierveidīga

bultveidīga

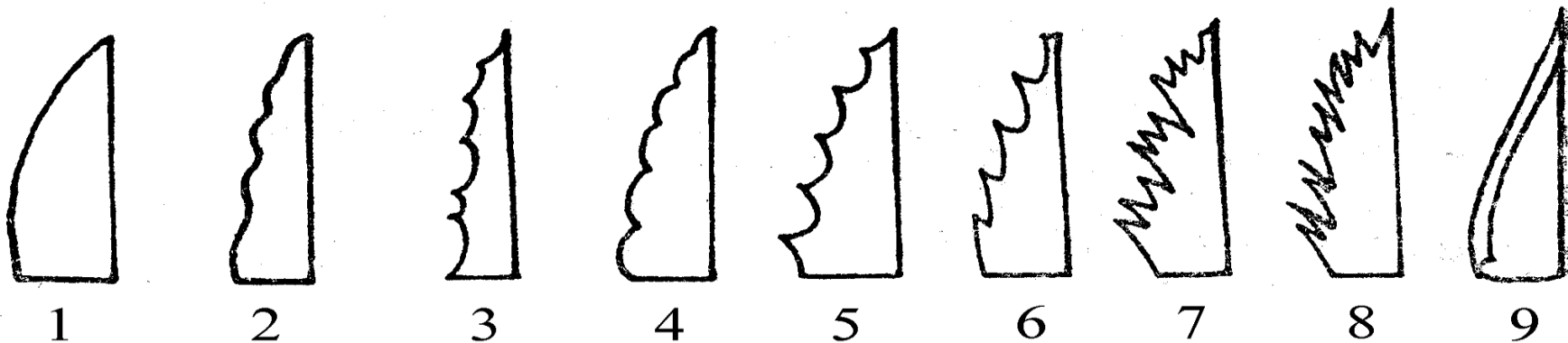

šķēpveidīga

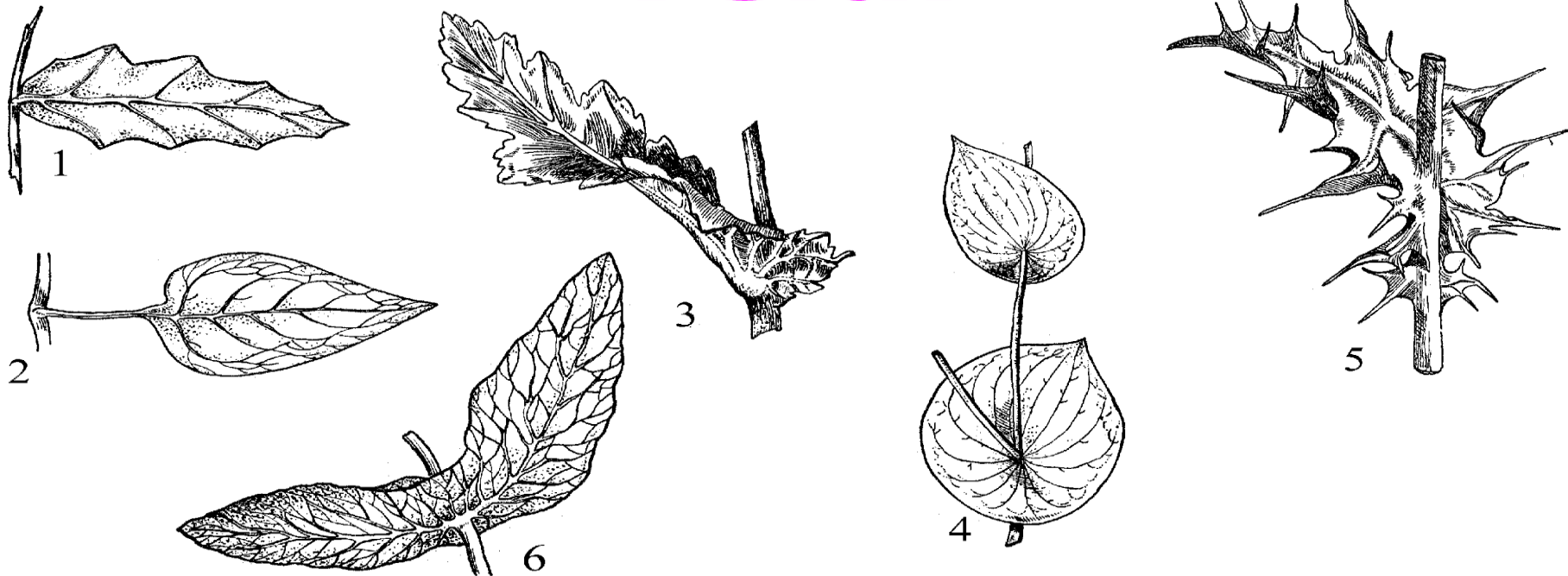
ķīļveidīga

Lapas plātnes mala

1 - gluda, 2 - viļņaina, 3 - jomaina, 4 - rantaina, 5 - zobaina, 6 - zāgzobaina, 7, 8 - divkārtzāgzobaina, 9 - ieritināta.

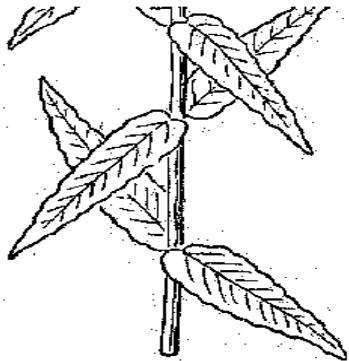
Lapu piestiprinājuma veidi

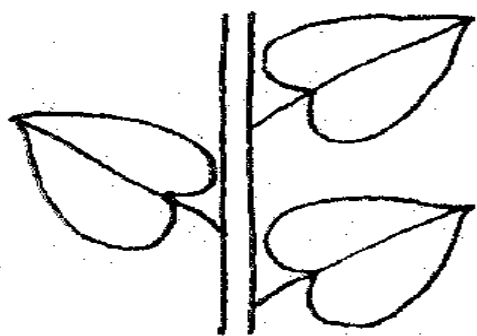
1 - sēdoša lapa, 2 - kātaina lapa, 3 - skaujoša lapa, 4 - cauraugusi lapa,
5 - nolaidena lapa, 6 - saaugusi lapa.

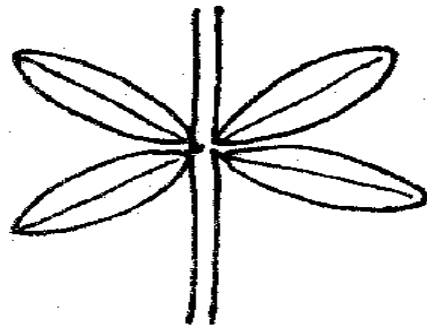
Lapu sakārtojuma veidi

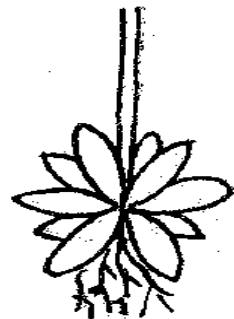
pretējs

pamīšus

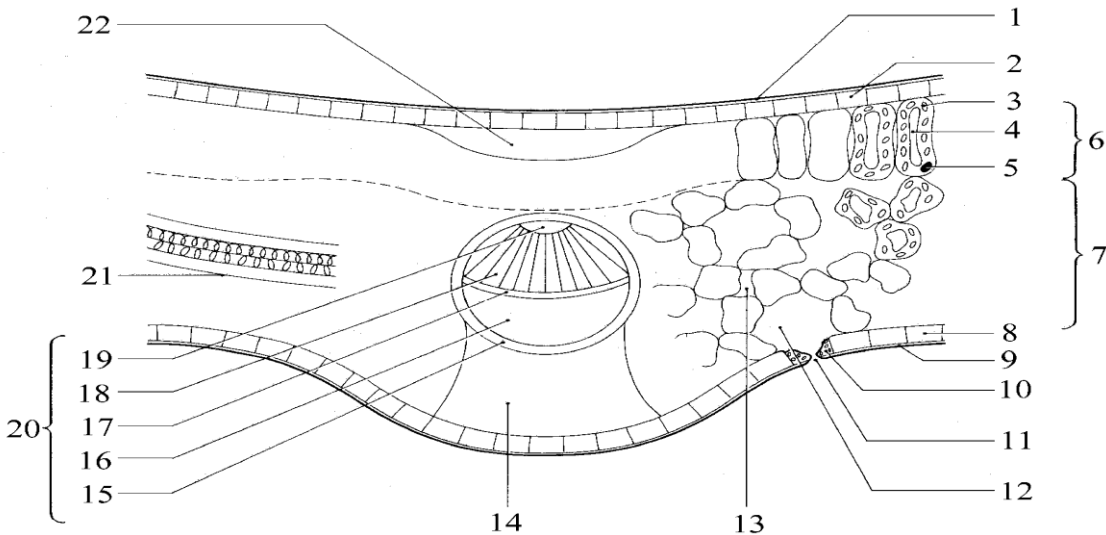

mieturis

rozete

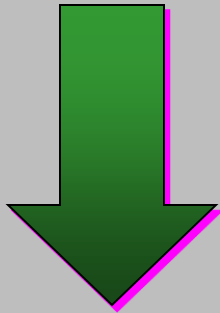
Lapas anatomiskā uzbūve

- 1 - kutikula, 2 - virsējā epiderma,
- 3 - hloroplasts, 4 - vakuola,
- 5 - kodols, 6 - zedeņu parenhīma,
- 7 - čauganā parenhīma,
- 8 - apakšējā epiderma,
- 9 - kutikula,
- 10 - atvārsnītes slēdzējšūna,
- 11 - atvārsnītes sprauga,
- 12 - elpošanas dobums,
- 13 - starpšūnu telpa,
- 14 - centrālās dzīslas kolenhīma,
- 15 - sklerenhīmas maksts,
- 16 - lūksne, 17 - kambijs,
- 18 - koksne, 19 - protoksilēma,
- 20 - vadaudu kūlītis,
- 21 - vadaudu kūlītis gargriezumā,
- 22 - kolenhīma

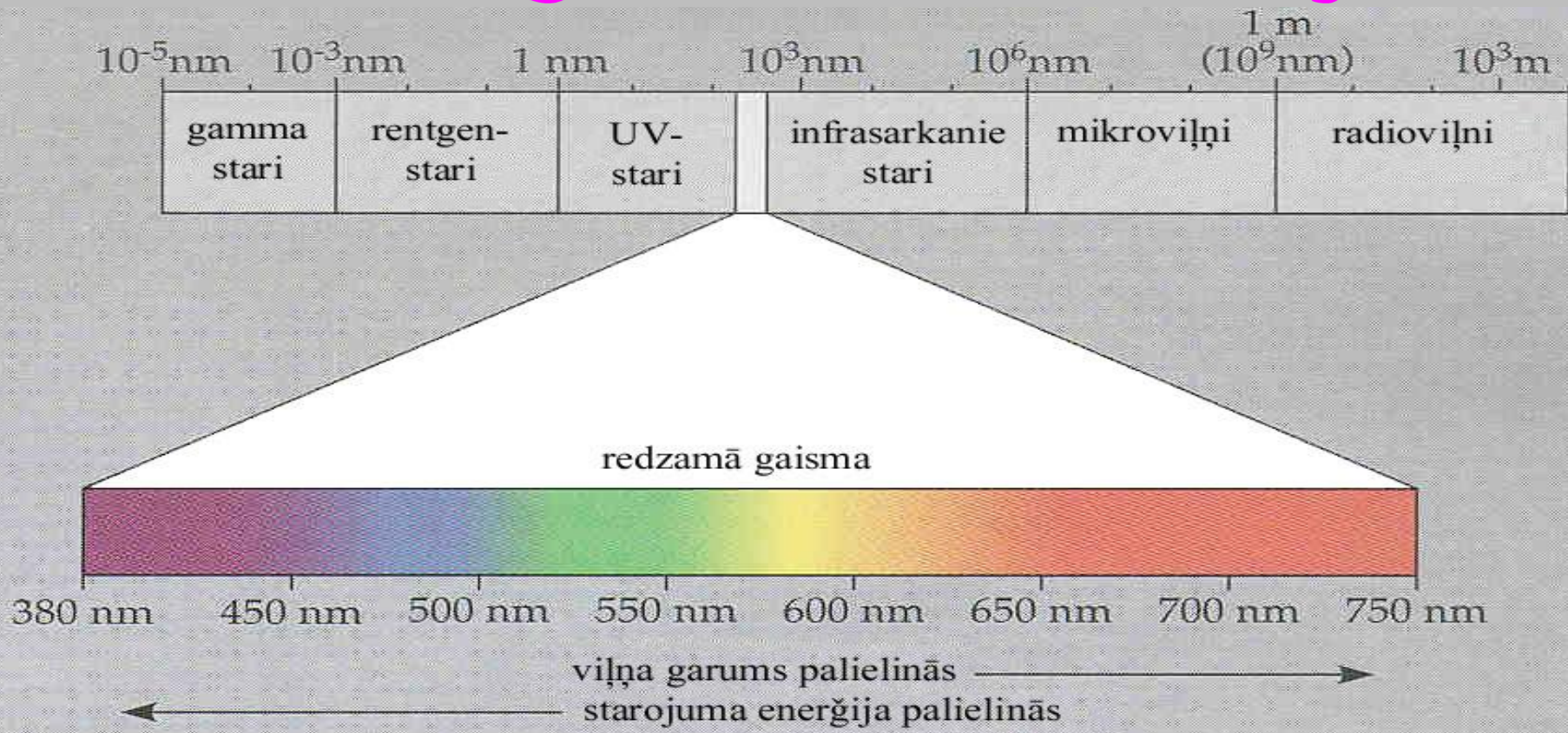
Fotosintēze

$6\text{CO}_2 + 12\text{H}_2\text{O} + \text{gaismas enerģija}$

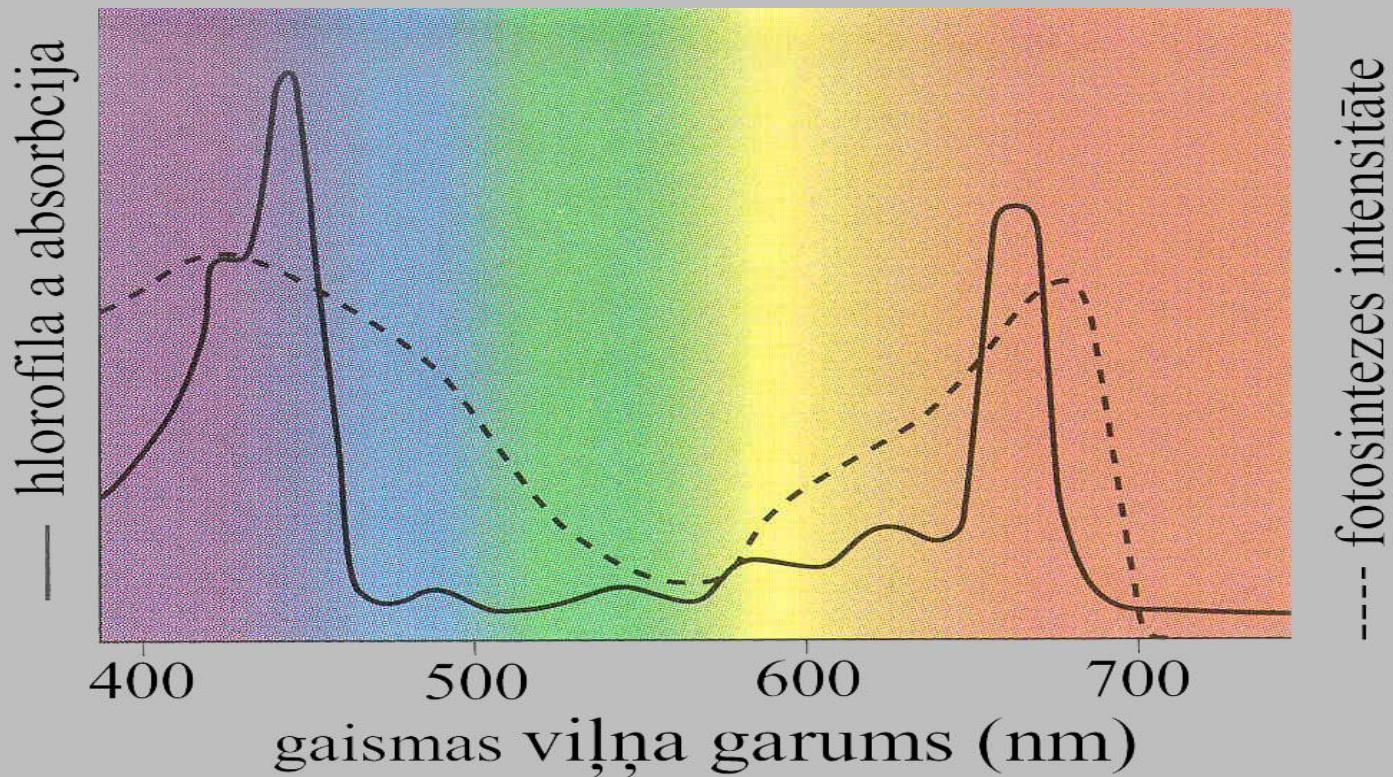

$\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6 + 6\text{O}_2 + 6\text{H}_2\text{O}$

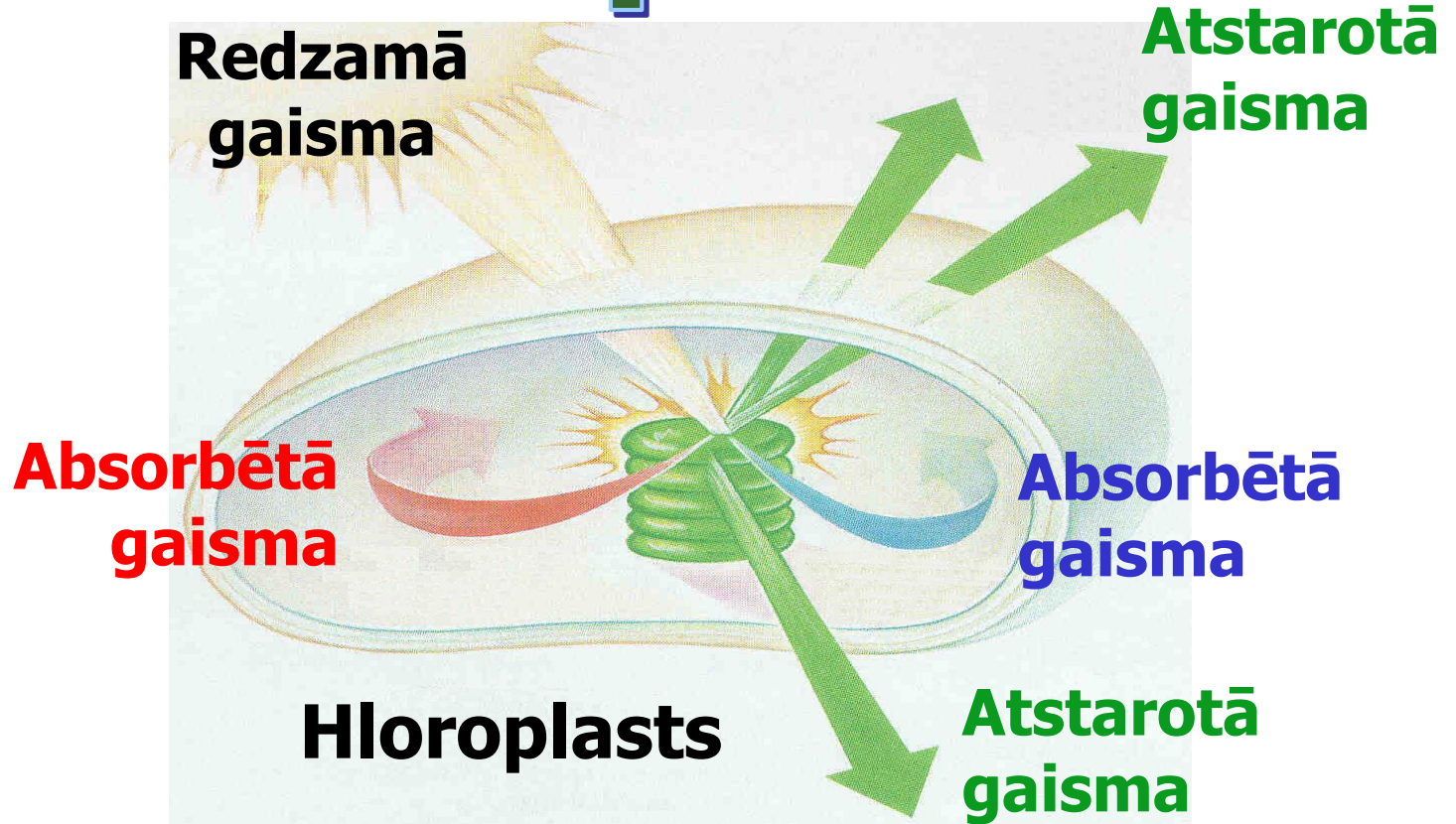
Elektromagnētiskais starojums

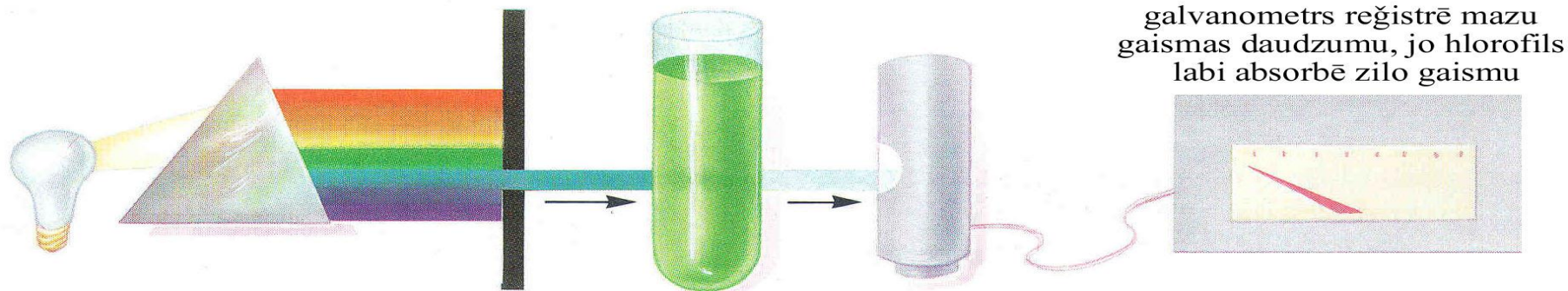
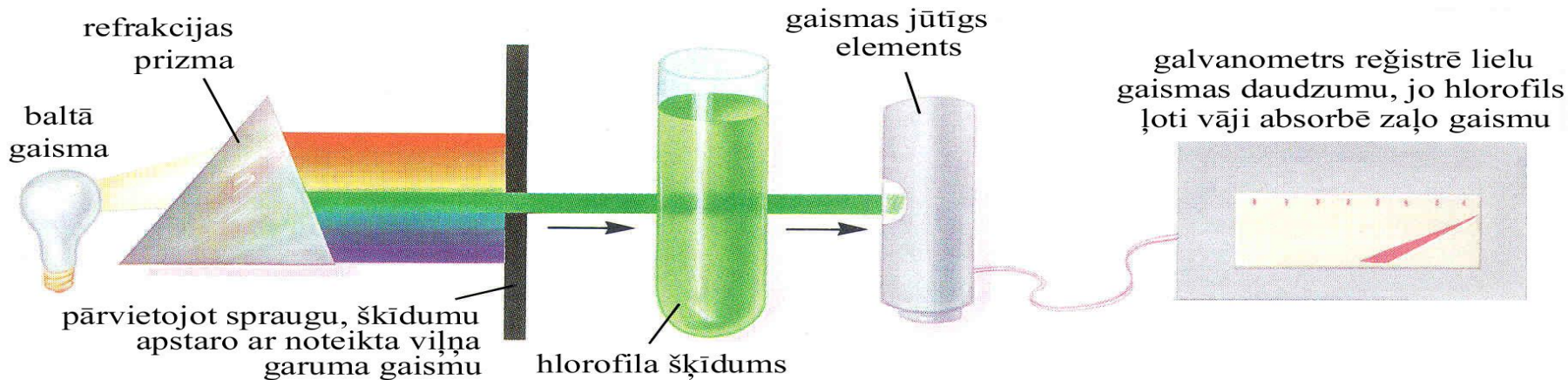
Hlorofila a absorbcijas spektrs

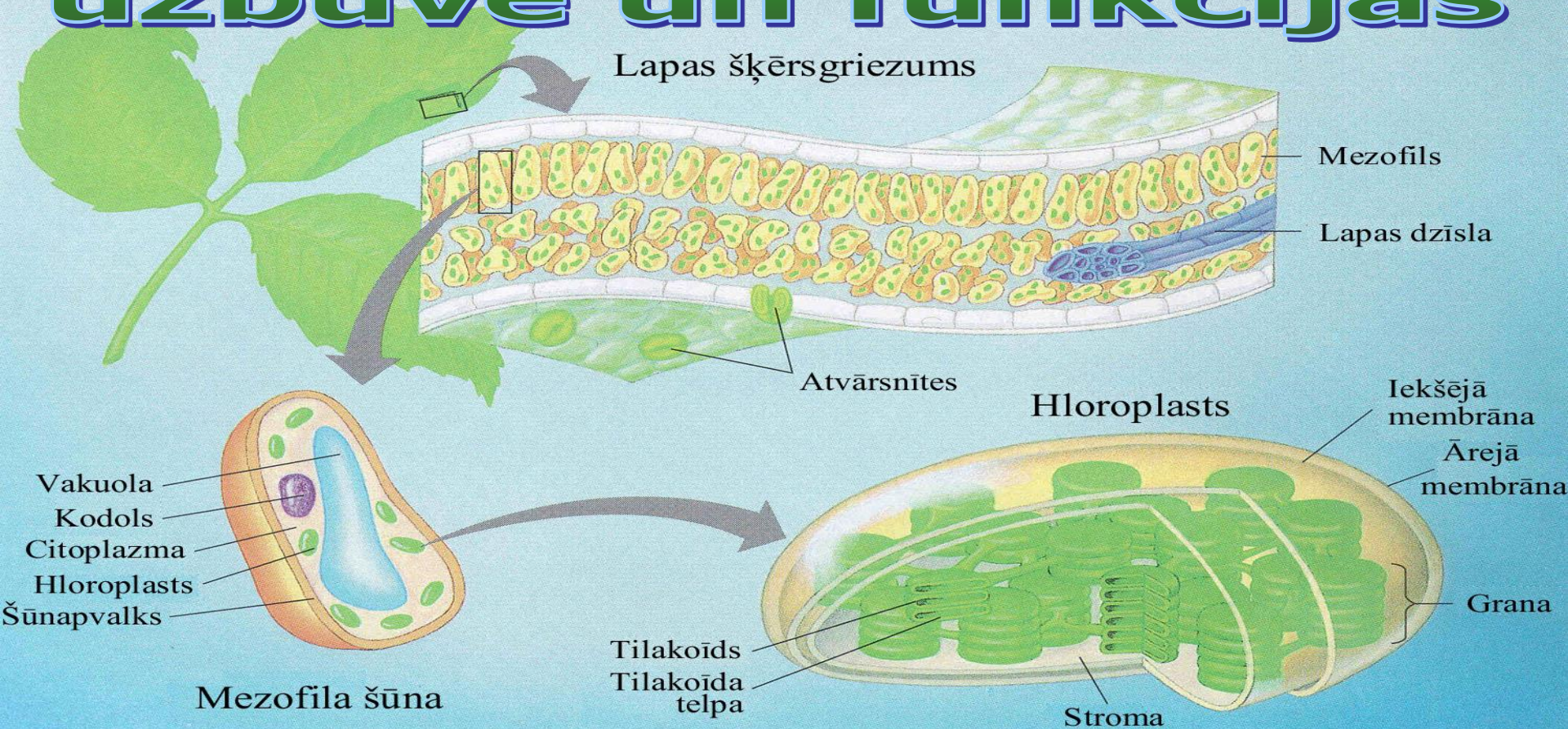
Gaismas absorbcija hloroplastā

Spektrofotometra darbības princips

Hloroplasta uzbūve un funkcijas

Hloroplasti

Hloroplastu stromas funkcijas ir:

- CO₂ fiksēšana
- cukuru un proteīnu sintēze
- DNS lokalizācijas vieta

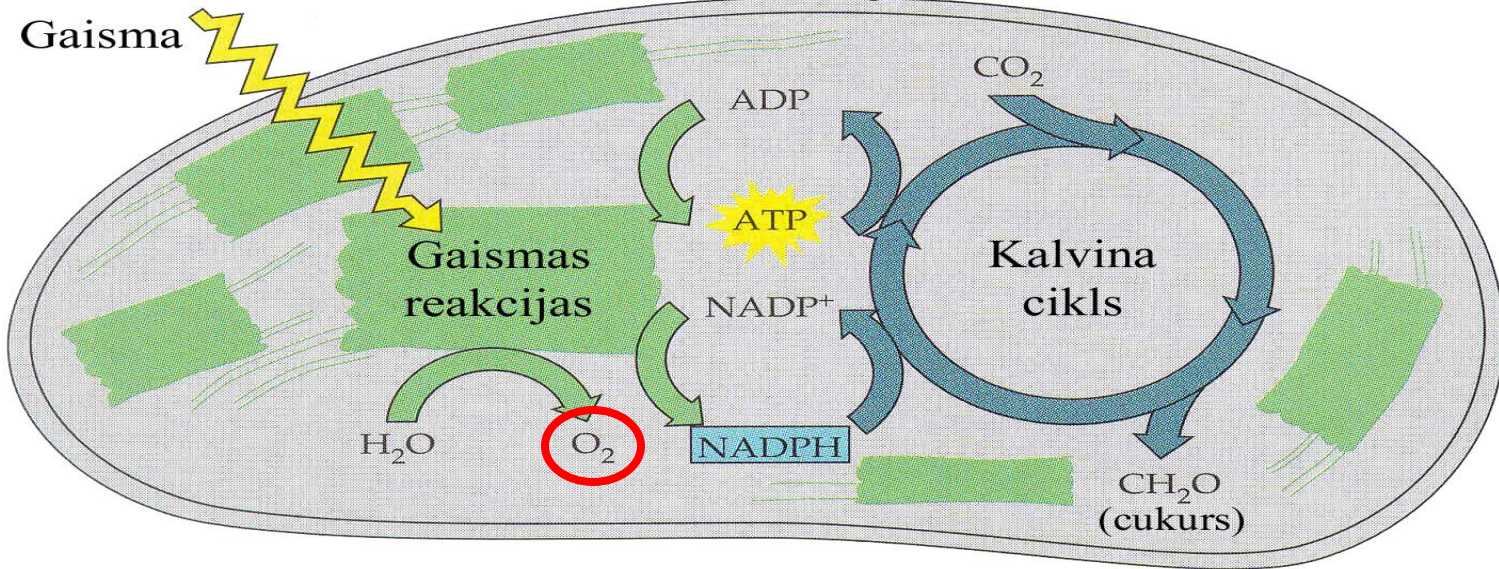
Hloroplastos tilakoīdu funkcijas ir:

- pigmentu lokalizācijas vieta
- fotoķīmisko reakciju norises vieta
  - ATP veidošanās
  - O₂ veidošanās

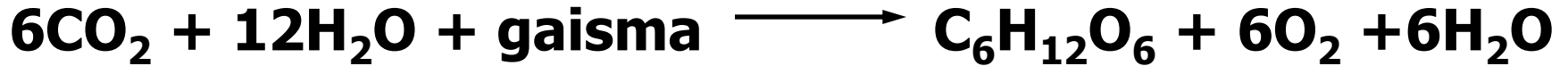
Fotosintēzes divas stadijas

Britu augu fiziologs Frederiks Frosts Blekmens (1905):

- Gaismas reakcijas
- Tumsas reakcijas

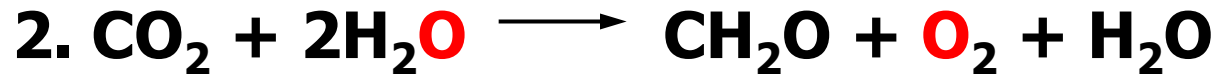
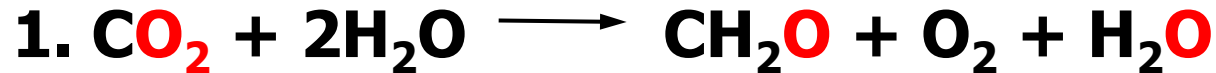

Ūdens šķelšana fotosintēzē

Holandiešu – amerikāņu mikrobiologs
Kornēlijs Bernārs van Nīls (1930)

O - (¹⁸O)

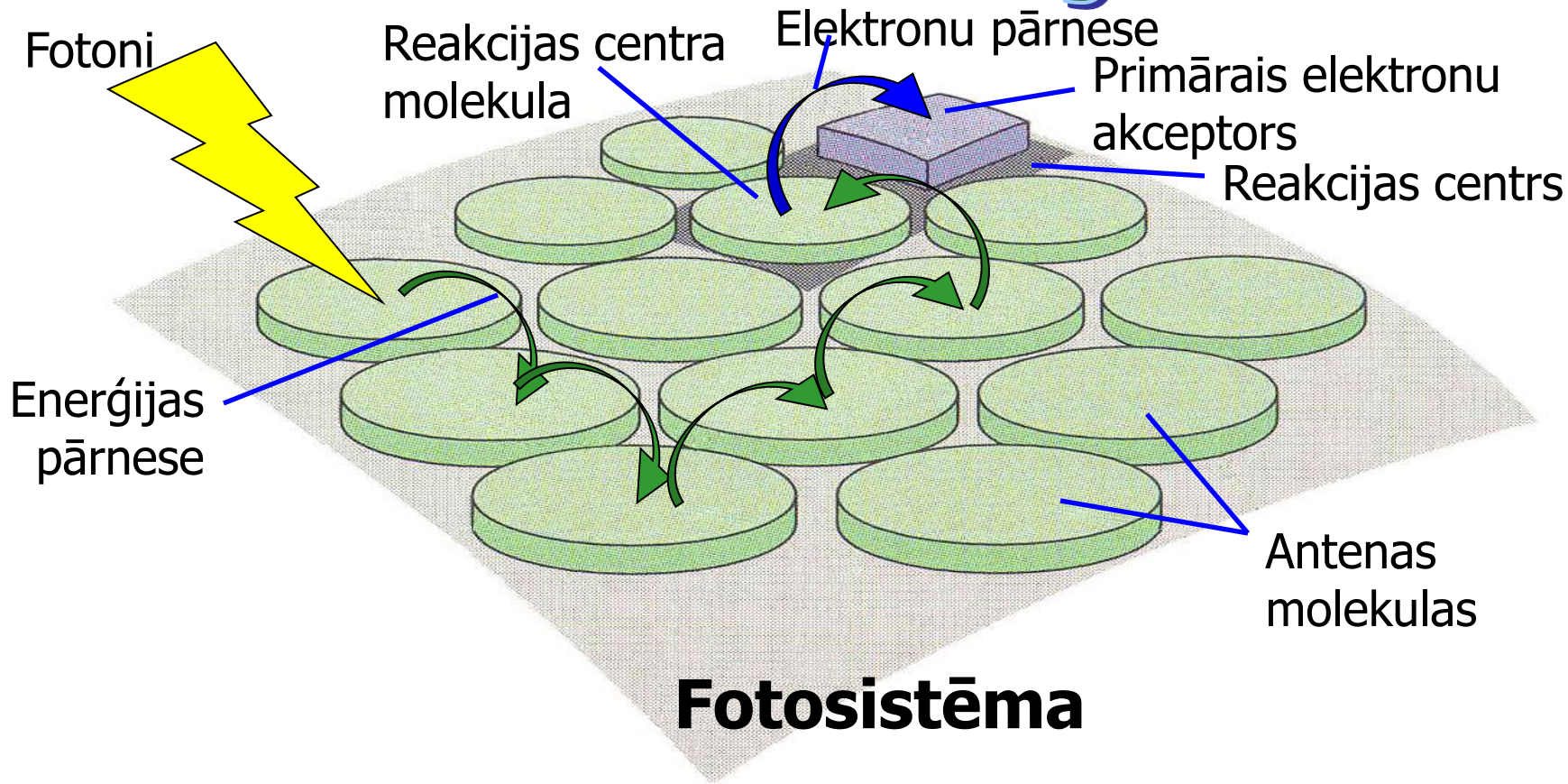

**Gaismas reakciju nodrošināšanai
tilakoīdu membrānās darbojas
divas fotosistēmas:**

Fotosistēma I

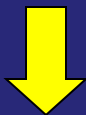
Fotosistēma II

Gaismas uztvērējsistēma

Divi elektronu transporta ceļi

Cikliskais

Cikliskā

fotofosforilācija

(veidojas ATP)

Necikliskais

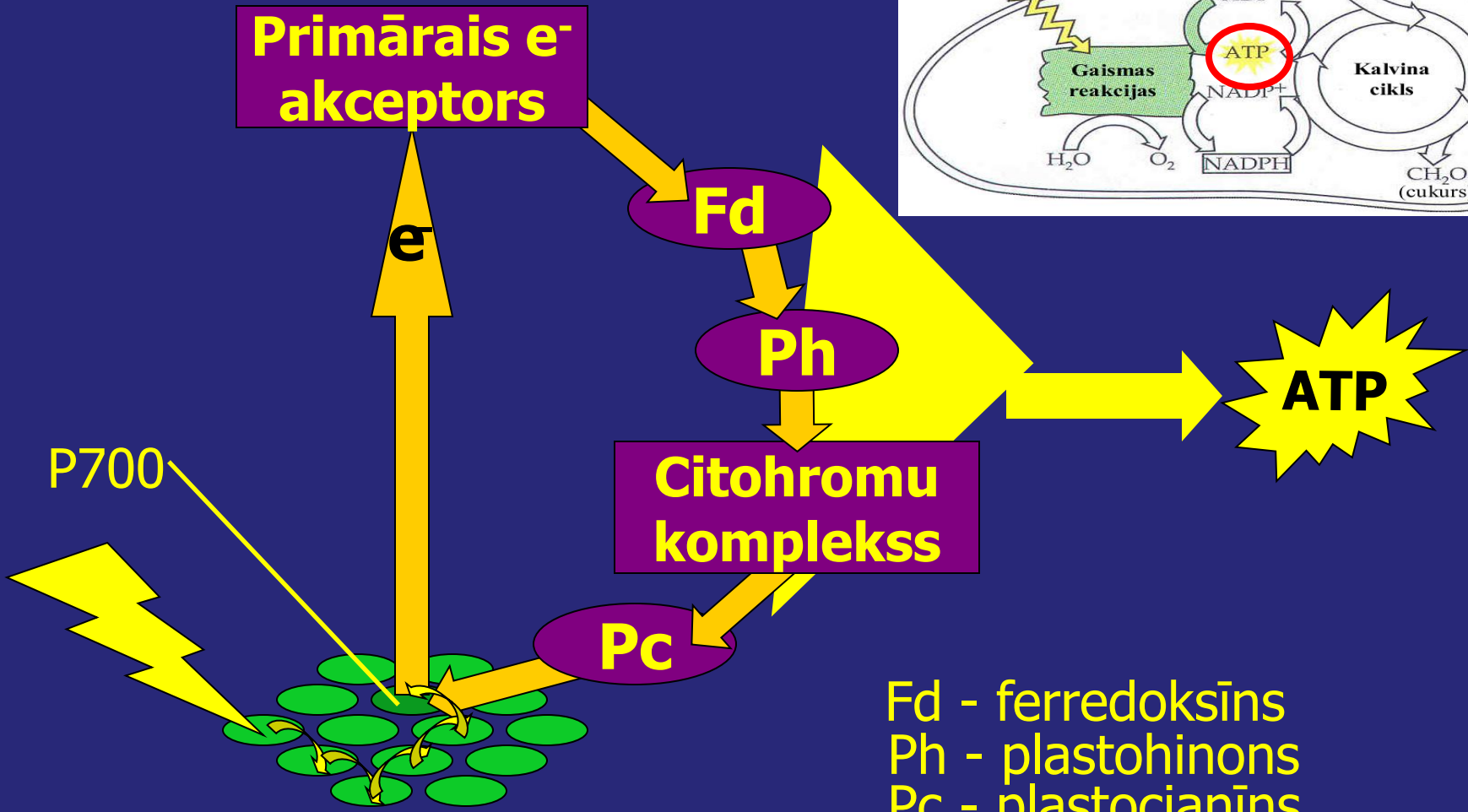
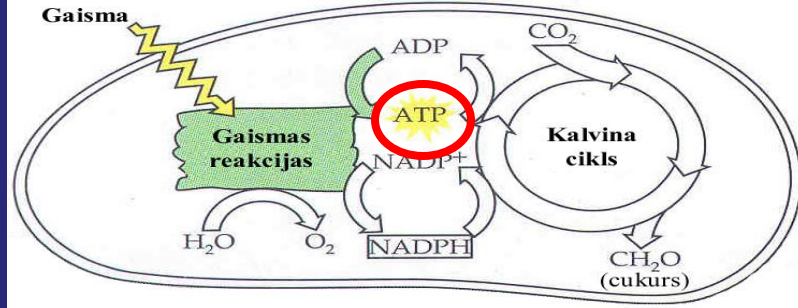

Necikliskā

fotofosforilācija

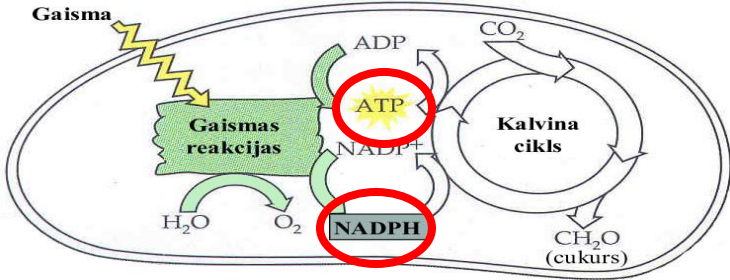
(veidojas ATP un NADPH)

**Fotofosforilācija - ATP
veidošanās fotosintēzes gaitā**

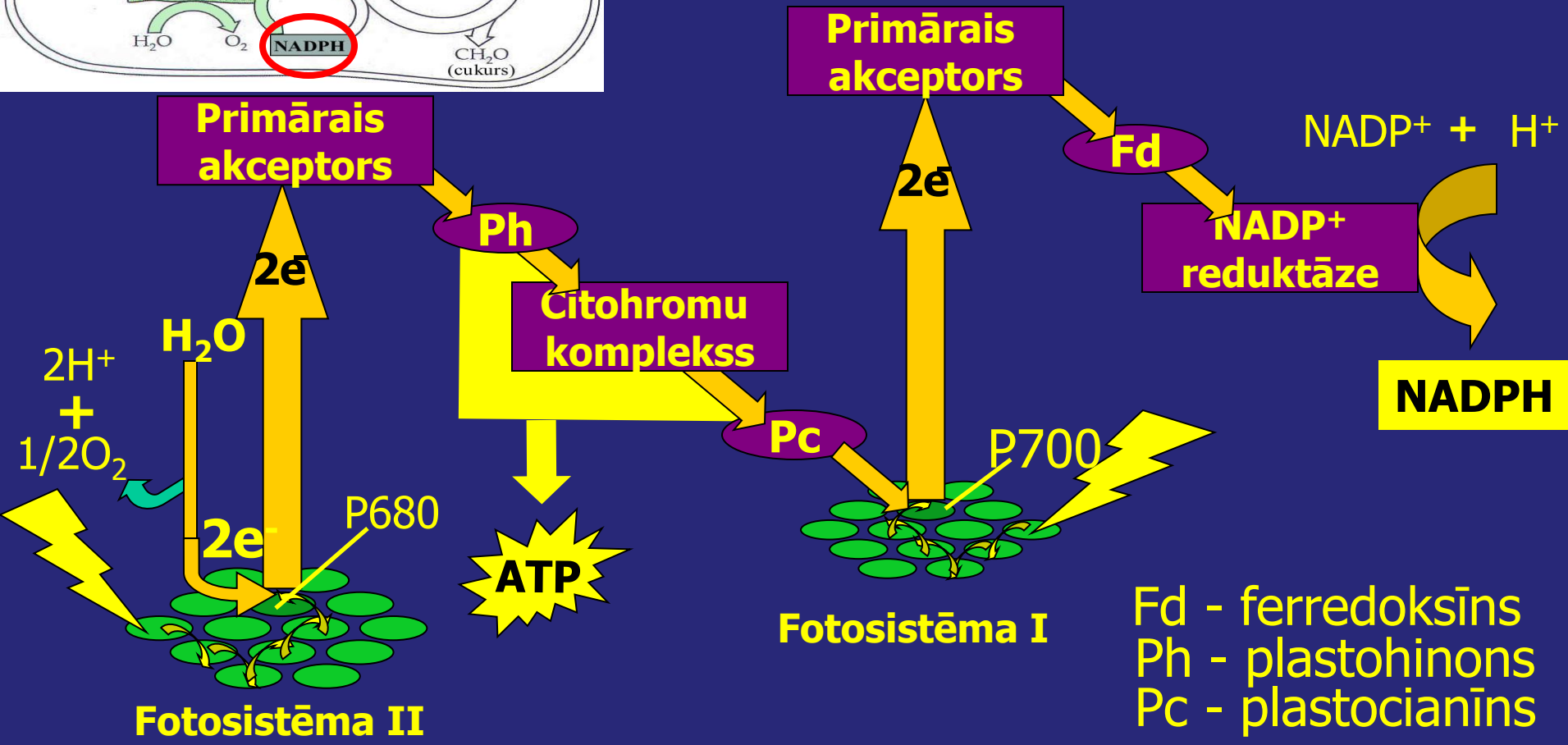

Fotosistēma I

- Fd - ferredoksīns
- Ph - plastohinons
- Pc - plastocianīns

Necikliskā fotofosforilācija

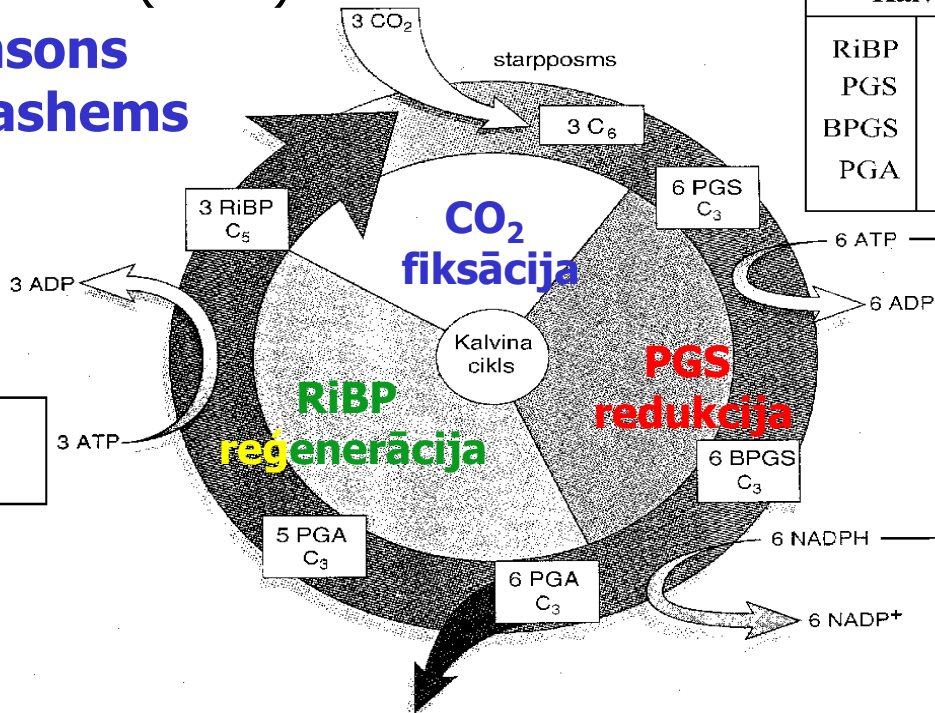
Tumsas reakcijas

Melvins Kalvins (1961)

Endrjū Bensons

Džeimss Bashems

Šīs ATP molekulas sintezējas gaismas reakciju laikā

Kalvina cikla metabolīti	
RiBP	ribulozes bifosfāts
PGS	fosfoglicerīnskābe
BPGS	bifosfoglicerīnskābe
PGA	fosfoglicerāldehīds

Šīs ATP un NADPH molekulas sintezējas gaismas reakciju laikā

šajā cikla posmā izveidojusies viena PGA molekula

glikoze un citi organiskie savienojumi

~ 85 %, piem.,

- rīsi
- kvieši
- soja
- cukurbietes
- kartupeļi

Fotoelpošana

RUBISCO *Kalvina – Benson*a ciklā iekļauj skābekli, darbojoties kā oksigenāze, veidojoties diviem C2 savienojumiem, kas mitohondrijos un peroksisomās tiek oksidēti līdz CO₂.

Atšķirībā no:

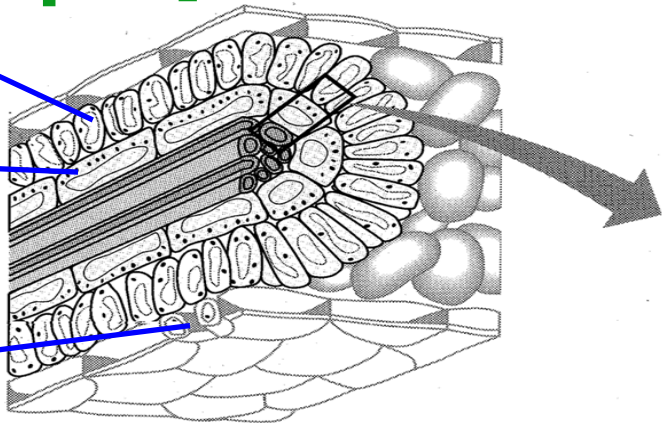
- parastās elpošanas tajā neveidojas ATP,
- fotosintēzes tajā nesintezējas organiskās vielas.

Fotoelpošana daudziem lauksaimniecības augiem atņem ap 50 % no *Kalvina – Benson*a ciklā saistītā CO₂.

Iespējams, fotoelpošana augu pasaulē saglabājusies kā evolūcijas mantojums no laika, kad atmosfēras sastāvā bija vairāk CO₂ un mazāk O₂ nekā mūsdienās.

C₄ tipa augu lapas anatomija un C₄ tipa fotosintēze

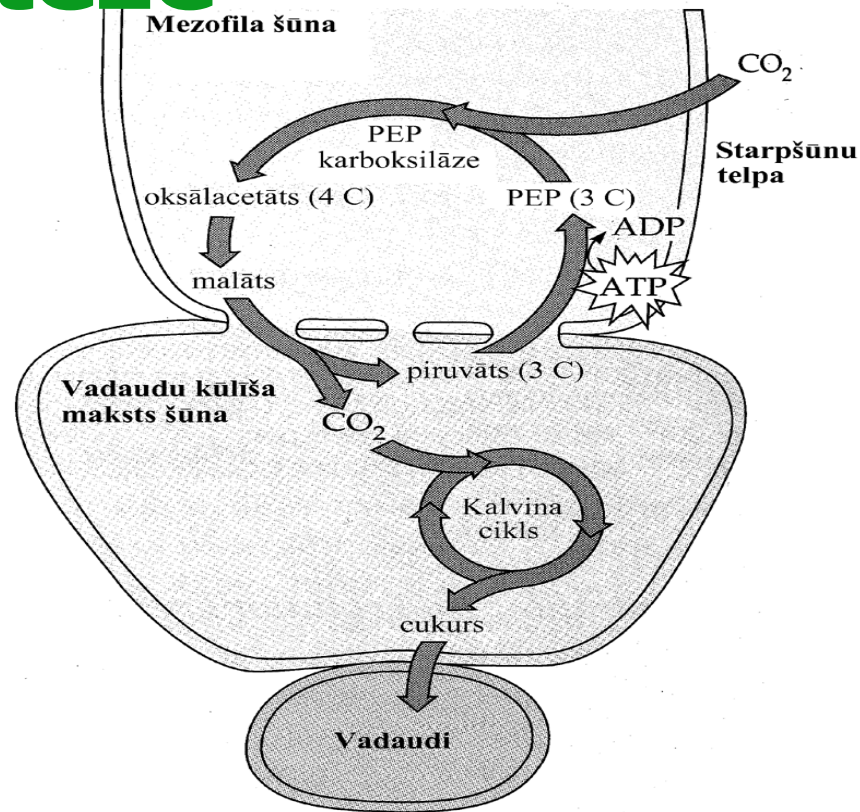
Mezofila šūna
Maksts šūna
Vadaudu kūlītis
Atvārsnīte

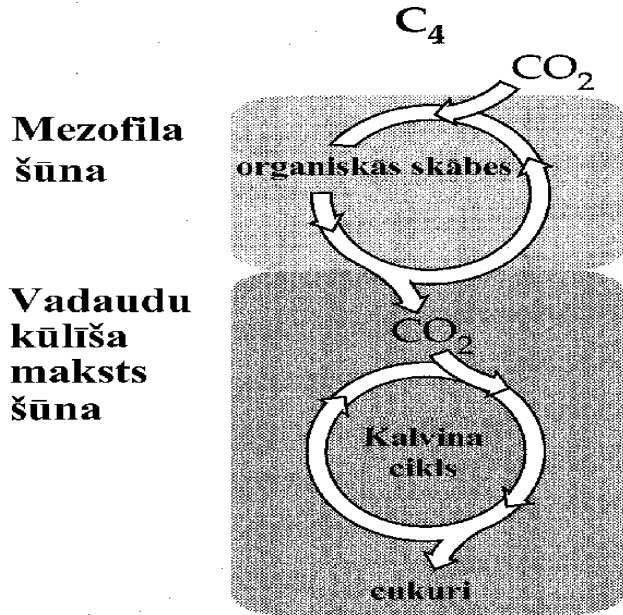
1966. gadā Austrālijā atklājuši
M.D.Hečs un C.R.Sleks

~ 3% sauszemes augu

- cukurniedres
- kukurūza
- prosa, sorgo

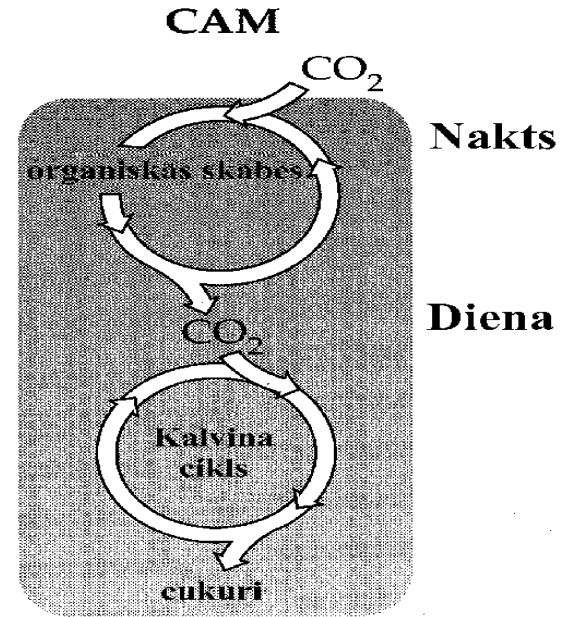

C₄ tipa un CAM tipa fotosintēzes salīdzinājums

1. etaps: CO₂ iesaistīšanās organisko skābju sastāvā

2. etaps: no organiskajām skābēm atbrīvojas CO₂ iesaistās Kalvina ciklā

~ 8 % sauszemes augu

- ananass
- agave

Lapas uzbūve un funkcijas

